

Harmaat pantterit hammashoidossa vastaanotolla ja kotisairaanhoidossa

Kiinnostus ikääntyneiden hammashoittoon on lisääntynyt. Tieto vanhenemisestä ja sen vaikutuksista suun terveyteen ja niihin liittyviin muutoksiin on yksityiskohtaisempaa kuin aikaisemmin. Hammashuollon henkilöstö on myös ymmärtänyt ne ongelmat, joita ikääntyneiden ja vanhusten määrän kasvuun liittyy.

Suun terveys muuttuu — yleensä huononee — vanhemmiten, mutta se johtuu ennemminkin sairauksien yleistymisestä kuin itse ikääntymisestä. Hammaslääkärin on tärkeää ottaa huomioon vanhenemisen aiheuttamat muutokset diagnoosia ja hoitosuunnitelmaa tehdessään. Vanheneminen ja sairastaminen ovat sidoksissa toisiinsa, mikä usein aiheuttaa kliinisiä ongelmia. Terveysongelmat voidaan alidiagnosoida biologisen vanhenemisen varjolla. Vanhempi sukupolvi ei ole oppinut turhasta valittamaan.

Yhä useammalla vanhuksella, tässä tarkoitan yli 80-vuotiaita, on jäljellä omia hampaita — usein heillä on myös erilaisia kiinteitä tai irrotettavia proteeseja. Heillä on sekä ehkäisevän että korjaavan hoidon tarvetta. Suun terveyden sanotaan peilaavan yleisterveyttä ja sillä on suuri merkitys elämän ehtopuolen laadulle. Vanhuksilla on nykyään yhä useammin hammaslääketeelliseen hoitoon vaikuttavia lääkkeitä ja sairauksia. Motoriikan ja muistinkin heikentyminen yhdessä suuta kuivaavan lääkityksen kanssa tuovat nopeasti kariologisia ja parodontologisia ongelmia. Ikä ei kuitenkaan ole este hoidolle. Vähentynyt syljeneritys ja muut fysiologiset muutokset lisäävät myös proteesien huollon ja korjaamisen tarvetta. Näissäkin asioissa kokemusperäinen viisaus opettaa nopeasti, että useimmiten vuosikymmeniäkin vanhaa hyvin huollettua proteesia on mukavampi käyttää kuin totutella uuteen. Suun, hampaiden ja nielun kunto vaikuttavat iäkkäiden kykyyn syödä tarpeeksi paljon oikeanlaatuista ravintoa.

Olen 17 vuotta osana työtäni vastannut eteläisen Helsingin valvotun kotisairaanhoidon potilaiden hammashoidosta. Kokemukseni mukaan he ovat potilasryhmä, joka osaa arvostaa saamaansa apua suun vaivoihin. Heidän hampaidensa ja proteesiensa kunnostamisessa

on myös paljon haastetta siinäkin mielessä, että osan tie käy kohti sairaalahoitoa ennemmin tai myöhemmin, jolloin hoitotilanne muuttuu huonommaksi. Hoitovaihto-
linnat ovat usein vaikeita. On tehtävä monenlaisia kompromisseja ja otettava huomioon myös taloudelliset seikat. Ratkaisujen tulee olla yksinkertaisia ja kestäviä sekä helposti muunneltavia. On tarkasteltava hoitotilanteja uudella tavalla yhteistyön rajoituksissa.

On haaste sovittaa apu ja palvelut yhteen niin, että kotisairaanhoidon piirissä olevat saavat tarvitsemiaan hammashoitopalveluja niin hammaslääkärin vastaanotolla kuin mahdollisesti kotiinkin tuotuna. Lahden kaupungin sosiaali- ja terveysvirasto on kokeillut kuntalaisille uutta palvelumuotoa, kotihammashoitoa. Asia on varmasti merkitykseltään suuri monelle huonosti liikkuvalla, mutta vielä kotona toimeen tulevalle vanhukselle. Hoidon lähtökohtana täytyy kuitenkin olla mahdollisimman terve suu, jonka ylläpitohoitoon kotona käyvä hammashoitaja panostaa aikaansa. Pelkkä proteesien puhdistus ja neuvonta eivät vastaa tarkoitustaan, jos lähtötilanne on hoitamaton. Tässäkin on monia mahdollisuuksia julkisten ja yksityisten hammashoitopalvelujen joustavaan yhteistyöhön.

Hoidon tiimityössä ei kuitenkaan pidä väheksyä tutkimuksen, diagnoosin ja korjaavan hoidon suorittavan hammaslääkärin arvoa. Toisin kuin Eeva Widström Stakesista vastailmestyneessä Kelan sanomien artikkelissa Lahden kotihammashoitoa koskien toteaa, kyse on hyvin paljon muusta kuin reikien löytymisestä potilaiden suusta ja hammaslääkärin leveämmästä leivästä. Hammashuollon eri ammattiryhmien välillä tässä ristiriitaa tuskin onkaan, sillä yhteistyöllämme on paljon syvempi hoivan rooli vanhusten hyvinvoinnissa. Kiitollisin potilasryhmä ovatkin juuri nämä harmaat pantterit. Heidän tyyliänsä ilmaista tyytyväisyytensä näkyikin silloin tällöin kauniina kukkakimpuna työpöydällä, jotka on osoitettu erikseen niin hammaslääkärille kuin hoitotilanteessa mukana olleelle hammashoitajallekin.

LIISA LUUKKONEN